نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال شانزدهم، شماره ۴۲، پاییز ۹۵

بررسی عوامل موثر در بهبود عملکرد طرح هادی از دیدگاه دهیاران و اعضای شورای روستایی بخش مرکزی شهرستان کرمانشاه

دریافت مقاله: ۹۳/۱۲/۱۸ پذیرش نهایی: ۹۵/۸/۲۷

صفحات:۱۰۸-۸۳

آئیژ عزمی: استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران[۱]
Email: a.azmi@razi.ac.ir

مجتبی نوری: دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و مدیریت توسعه پایدار روستایی، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران
Email: mojtaba.nouri2015@gmail.com

اکرم نصیری: دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران
Email:akram.nasiri84@yahoo.com

تیمور بابایی: دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران
Email:timourbabaei@yahoo.com

چکیده

طرح هادی در نواحی روستایی با انگیزه‌های اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و فرهنگی اجرا شده است و با توجه به اثرگذاری بالای این طرح بر زندگی روستاییان، ارزیابی تاثیرات آن ضرورت دارد. لذا این مقاله درصدد است تا از نگاه دهیاران و اعضای شورای روستا به بررسی ابعاد طرح هادی بپردازد. روش تحقیق توصیفی، تحلیلی از نوع پیمایشی و ابزار تحقیق پرسشنامه بوده است. جامعه آماری مشتمل بر دهیاران و اعضای شورای روستا است که دهیاران به روش سرشماری و اعضای شورا روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. تعداد نمونه دهیاران ۳۱ و تعداد نمونه اعضای شورای روستایی ۱۰۳ نفر بوده است(شوراهای سه نفره هر سه نفر و شوراهای ۵ نفره سه نفر). نتایج نشان می دهد که طرح هادی بر روی وضعیت کالبدی روستاها اثر مثبتی گذارده است. با این همه از نظر اقتصادی و فرهنگی تاثیر چندانی نگذارده و نقشه‌های تدوین شده از روستا در طرح هادی نامناسب بوده است. یافته های تحقیق بیان می‌کنند که در مجموع رضایت پایینی از طرح هادی در بین دهیاران و اعضای شورا وجود داشته است و آنان معتقد بودند که در اجرای طرح هادی باید نظر آنان لحاظ می‌شد.

کلیدواژگان: طرح هادی، دهیاران، اعضای شورای روستا، عمران روستایی، توسعه فیزیکی

---

[۱]. **نویسنده مسئول:** کرمانشاه، باغ ابریشم، دانشگاه رازی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

مقدمه

از مسائل عمده روستاها نابسامانی وضع کالبدی و کیفیت نامناسب مساکن روستایی است. شکل مساکن روستایی با توجه به قدمت طولانی بعضی روستاها به صورت ترکیبی از دو بافت قدیمی و نو می‌باشد که این دو بافت در کنار هم قرار گرفته‌اند(آسایش، ۱۳۸۸: ۱۲). به طور کلی بافت قدیمی روستاها متناسب با شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و فناوری گذشته بوده است و بدیهی است که با توجه به تحول شرایط زندگی در روستاها در گذر زمان و در عرصه‌های مختلف، بافت قدیم با زندگی امروزی هماهنگی لازم را ندارد و حداقل لازم است اصلاحاتی در آن بوجود آید تا بتواند شرایط مناسب زندگی فراهم شود(رضوانی،۱۳۸۷: ۱۵۱). مهیا نمودن عناصر کالبدی مناسب و تامین تسهیلات لازم زندگی متناسب با شرایط زمان از عوامل اصلی ماندگاری مجتمع های زیستی به ویژه در مناطق روستایی می‌باشد. افزایش تدریجی نابرابری‌ها، شرایط زندگی بین نقاط شهری و روستایی از دهه ۱۳۴۰ به بعد، جریان مهاجرت‌های روستا به شهر را در کشور به وجود آورد(حسامیان و همکاران،۱۳۶۳: ۷۶). این طرح، با استفاده از پتانسیل‌ها و قابلیت‌های خود می تواند زمینه ساز بهبود تسهیلات عمومی و رفاهی از قبیل نوسازی مسکن روستایی، معابر جدیدالاحداث و حریم مسکونی، بهبود وضعیت زندگی روستاییان و مشارکت آنان باشد. از جمله اقدامات مهمی که می‌تواند به تقویت و پایداری آثار این گونه طرح‌ها کمک شایانی کند، نظارت و ارزشیابی آنهاست. درواقع انجام این کار، منجر به آگاهی از دیدگاه‌ها و عقاید کارشناسان، شناسایی نقاط ضعف و قوت طرح‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای خواهد شد(رضوانی،۱۳۹۰: ۱۷۰). از این‌رو، با در نظر گرفتن اهمیت طرح-های هادی از یک سو و ادامه روند طراحی و اجرای این طرح‌ها از سوی دیگر، بررسی و ارزیابی اثرات این طرح‌ها در ابعاد مختلف می‌تواند بسیار حساس و ضروری باشد، زیرا چنین بررسی-هایی از یک سو اطلاعات لازم برای مدیران را از طریق یک فرایند بازخوردی کارآمد فراهم می-سازد تا آنها بتوانند روش‌های مناسب‌تر و بهتری را برای اجرای طرح‌های آتی انتخاب نمایند و از سوی دیگر، از طریق شناسایی ضعف‌ها و موانع اجرایی طرح، می‌توانند به یافتن راه‌حل‌ها کمک نموده و در نتیجه اجرای طرح‌های آتی را اثربخش‌تر و کاراتر نمایند(آمار و صمیمی شارمی، ۱۳۸۸: ۴۵).

مدیریت توسعه روستایی فرایند چند جانبه است که شامل سه رکن مردم، دولت و نهادهای عمومی هستند. در این فرایند با مشارکت مردم و از طریق تشکیلات و سازمان‌های روستایی، برنامه‌ها و طرحهای توسعه روستایی تدوین و اجرا می‌گردد و تحت نظارت و ارزشیابی قرار

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

می‌گیرد. جامعه روستایی نیز نوعی تشکل اجتماعی است که بر پایه ارتباط بین مردم و نهادهای محلی مربوط با خود آنها شکل گرفته است (بهزادنسب، ۱۳۸۶: ۸).

مدیریت روستایی در ایران دارای سیر تحول در طول زمان بوده است و دهیاری ها جزو مدیریت نوین محسوب می‌شوند (مهدوی و نجفی، ۱۳۸۴: ۲۳-۲۷). در ایران بر اساس آخرین قانون مصوب در زمینه شوراهای اسلامی در سال ۱۳۷۵ با عنوان« قانون تشکیلات، وظایف و انتخاب شوراهای اسلامی کشوری و انتخاب شهرداران» همچنان مدیریت روستاها بر عهده شوراهای اسلامی است و البته بر خلاف دو قانون پیش از آن، مسئولیت اجرا بر عهده فردی به نام دهیار گذاشته شده که از سوی شورا و با حکم بخشدار برای مدت چهار سال انتخاب می‌شود. بروز مشکلات اجرایی سبب شد که در سال ۱۳۷۷ قانون «تأسیس دهیاری های خودکفا در روستاهای کشور» تصویب و در پی آن سازمان دهیاری‌ها تأسیس شود (اکبری و عبدالهی، ۱۳۸۴: ۱۳۶).

اهداف عمومی اجرای پروژه‌های عمرانی روستاها، افزایش راندمان کار روستاییان، بهبود معیشت و رفاه سطح زندگی در روستاها، جلب سرمایه‌گذاری در روستاها، تکمیل و اصلاح چرخه تولید- مصرف روستایی، پیشگیری از مهاجرت بی‌رویه روستاییان به شهرها می‌باشد. اجرای طرح هادی در روستاهای کشور بازتابها و اثراتی را در ابعاد مختلف اجتماعی، کالبدی، محیطی و اقتصادی داشته است. به موازات اصلاحات کالبدی ناشی از اجرای طرح هادی در روستاها، بهره‌مندی روستاییان از امکانات خدماتی بیشتر می‌شود. چنین تغییری وضعیت زندگی روستاییان را تحت تأثیر قرار داده و موجب علاقه‌مندی بیشتر آنها به زندگی در روستا می‌گردد. عدم آگاهی مردم و عدم همکاری در اجرای طرح‌ها و همچنین کمبود تجهیزات و منابع مالی یا عدم فراهم سازی به موقع آن و گاهی اوقات عدم هماهنگی لازم با سایر دستگاه‌های اجرایی را می‌توان به عنوان مشکلات و ضعف طرحهای هادی نام برد.

ارزیابی‌های مختلف سال‌های اخیر نشان‌دهنده برخی موفقیت‌های طرح هادی به همراه یک سری کاستی‌ها می‌باشد. در حالیکه اجرای این طرح در دوره اخیر باعث امیدواری بیشتر روستاییان به سکونت در روستا به لحاظ خدمات رسانی عمومی شده است، از جهت زیست‌محیطی، جلب مشارکت مردم و اتمام به موقع طرح‌ها توفیق چندانی نداشته است. به همین دلیل در خیلی از این مطالعات ضرورت بازنگری در فرآیند تهیه و اجرای این طرح‌ها از طرف مردم و مسئولان مطرح شده است. (عنابستانی،۱۳۸۸، پژوهشکده سوانح طبیعی، ۱۳۸۸، عظیمی و جمشیدیان، ۱۳۸۴، دفتر تحقیقات و برنامه ریزی، ۱۳۸۲).

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

بر اساس آیین نامه نحوه بررسی و تصویب طرحهای توسعه عمران محلی، ناحیه ای، منطقه‌ای و ملی و مقررات شهرسازی و معماری کشور مصوب ۱۳۷۸/۱۰/۱۲ هیات دولت، طرح هادی روستایی عبارت است از: طرحی که ضمن ساماندهی و اصلاح بافت موجود، میزان و مکان گسترش آتی و نحوه استفاده از زمین برای عملکردهای مختلف از قبیل مسکونی، تولیدی، تجاری و کشاورزی، تاسیسات و تجهیزات و نیازمندی‌های عمومی روستایی را بر حسب مورد در قالب مصوبات طرح‌های ساماندهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی با طرح‌های جامع ناحیه‌ای تعیین می‌نماید(بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۳۸۹: ۲۴).

به طور کلی و بر اساس اهداف فوق‌الذکر، طرح هادی روستایی در راستای فراهم سازی توسعه و عمران روستاها می‌بایستی از رویکردهای متفاوت و جامعی برخوردار باشد(بلانیان و همکاران، ۱۳۸۹) و این در حالیست که براساس بند ۲ آیین‌نامه اجرایی ماده ۷ اساسنامه بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، مصوب ۱۳۶۶/۹/۱۷ مجلس شورای اسلامی (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۳۶۹ : ۲) اهداف طرحهای هادی فقط چهار مورد اول تعیین شد و موارد ۵ و ۶ بعداً با توجه به مقتضیات به اهداف اولیه اضافه گردید.

در بین طرح‌های توسعه فیزیکی، طرحهای هادی روستایی سه ویژگی خاص داشته است که عبارتند از: ۱-با توجه به آغاز این طرح‌ها تهیه و اجرای آنها بیش از ۲۰ سال سابقه دارد (کمتر طرحی در کشور وجود دارد که تهیه و اجرای آن این مدت ادامه داشته باشد). ۲-از آنجا که طرحهای هادی در مقیاس روستا تهیه می‌شود، گستره مکانی آنها زیاد است و در تمام نواحی روستایی کشور می‌توان نمونه‌هایی از آنها را یافت. ۳-طرحهای هادی محلی‌ترین طرح‌هاست که مستقیما با روستاها و اجتماع روستایی ارتباط دارد (رضوانی،۱۳۹۰ :۱۶۷). در واقع طرح هادی روستایی، راهنمای مصوبی برای هدایت عملیات سازندگی و آبادانی در روستاها، با آگاهی از وضعیت فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی آن است(شهبازی، ۱۳۸۹ : ۲۲۵).

به هر حال، همانطور که اشاره شد، اگرچه تکیه و تمرکز اصلی طرح هادی بر جنبه‌های فیزیکی و کالبدی استوار شده است، اما بدون تردید، این تغییر و دگرگونی در کالبد روستاها، دیگر ابعاد محیط روستایی را نیز تحت تاثیر قرار خواهد داد(وارثی و صابری، ۱۳۸۸: ۳). همچنان که نتایج مطالعات متعدد در این زمینه حاکی از آن است که اجرای طرح هادی روستایی به عنوان یک متغیر بیرونی، افزون بر ابعاد فیزیکی- کالبدی، سایر جنبه‌های توسعه روستایی اعم از اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و غیره را نیز تحت الشعاع خود قرار داده و اثرات متعددی بر روی آنها داشته است (عنابستانی، ۱۳۸۸: ۱)که بررسی این تاثیرات ضروری است. همچنین بیشتر مطالعات صورت گرفته در طرح هادی در حوزه مردم روستایی و یا

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

مسئولان بنیاد مسکن بوده است و یا از طریق شاخص‌های کمی و کیفی به بررسی طرح پرداخته‌اند و کمتر از نظر دهیاران و اعضای شورا به عنوان مدیران محلی و حلقه واسط بین دولت و مردم بهره گرفته‌اند که بررسی این مساله می‌تواند منجر به یافته‌های جدیدی بشود.

استان کرمانشاه و به ویژه شهرستان کرمانشاه به واسطه مرزی بودن، محرومیت و همچنین تنوع فرهنگی و قومیتی و جغرافیایی مکانی مناسب برای بررسی طرح هادی از جنبه‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی و کالبدی است که سبب می‌شود، بهتر بتوان این جنبه‌های مطرح شده را در طرح هادی بررسی نمود. بر این اساس سوال اصلی این تحقیق این است که چه مسائل و مشکلاتی پیش روی طرح هادی از دیدگاه دهیاران و اعضای شورای روستایی شهرستان کرمانشاه وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

اولین پژوهش در این زمینه مطالعه منصور وثوقی است که با هدف بررسی اثرات اقتصادی و اجتماعی اجرای طرح بهسازی در استان همدان در سال ۱۳۶۷انجام گرفت. نارضایتی روستائیان بخاطر طولانی شدن عملیات، انتخاب فصل نامناسب برای اجرای طرح، ماهیت خدماتی بیشتر اشتغال ایجاد شده، عدم موفقیت در کنترل مهاجرتها بخاطر ناتمام ماندن طرح، رضایت نسبی روستائیان از اجرای طرح بهسازی از یافته‌های تحقیق بود (عظیمی،۱۳۸۴ : ۲۷)

مهدوی و همکاران (۱۳۸۳) در تحقیقات خود با عنوان دهیاری‌ها تجربه‌ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران - مطالعه موردی دهیاری‌های استان آذربایجان غربی به بررسی آن پرداخته‌اند که ضمن بررسی مسائل مدیریتی روستا در ایران، تبیین چگونگی تشکیل دهیاری‌ها، نقاط قوت و ضعف آنها را نیز مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند. در ضمن، به منظور بیان عملکرد دهیاری‌های تأسیس شده، به عنوان مطالعه موردی، ۳۲۹ دهیاری استان آذربایجان غربی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

مطیعی لنگرودی و یاری(۱۳۸۹) با بررسی حفاظت محیط زیست و برنامه ریزی توسعه فیزیکی روستا با تاکید بر ارزیابی طرحهای هادی روستایی در ۲۵ روستا در چهار استان کشور که طرح هادی در آنها اجرا شده بود، به این نتیجه رسیدند که مطالعات طرح‌های هادی روستایی فاقد رویکرد نظام‌مند فضایی و آمایشی بوده و در عمل به سمت نوعی یکسان‌سازی فضایی، بدون توجه به تنوعات بارز طبیعی موجود در گستره سرزمین حرکت می‌کند و راهکارهایی را برای حل این مساله پیشنهاد کردند.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

عظیمی و همکاران(۱۳۹۰) در تحقیقی به بررسی عوامل جغرافیایی موفقیت اجرای طرحهای هادی روستایی در شرق استان گیلان پرداختند. در این بررسی، میزان موفقیت اجرای طرحهای هادی در ۱۳ روستای شرق استان گیلان، با استفاده از ۱۸ شاخص در نظر سنجی از مردم مورد ارزیابی قرار گرفته است. نتایج نشان دادند که عامل فاصله یا به عبارتی دوری و نزدیکی روستاها به مرکز شهری با میزان موفقیت اجرای طرح هادی رابطه قوی دارد. قرارگیری روستا در منطقه کوهستانی یا جلگه از عوامل مهم تأثیرگذار دیگر در میزان موفقیت طرحها محسوب می‌شود و میزان آگاهی و شناخت روستاییان از فرایند مطالعه و اجرای طرح و میزان مشارکت آنها در مراحل تهیه و اجرای طرح هادی، از عوامل مهم دخیل در میزان موفقیت طرحها شناسایی شدند.

عظیمی و همکاران (۱۳۹۱) با مطالعه موردی شهرستان میاندوآب اثرات کالبدی اجرای طرحهای هادی روستایی را از دیدگاه روستاییان این شهرستان و از طریق مطالعات میدانی دریافتند که دیدگاه روستاییان نسبت به اثرات کالبدی اجرای طرحهای هادی در بخش‌های مختلف، متفاوت بوده و از لحاظ ارائه خدمات عمومی، بیشترین اثربخشی در ارتباط با تسهیل رفت و آمد و بهبود محیط آموزشی، ورزشی، تجاری و بهداشتی بوده است. اکثر روستاییان مورد مطالعه، نسبت به ساخت بنای جدید پس از اجرای طرح هادی اقدام نموده‌اند.

عنابستانی(۱۳۹۲)تحقیقی پیرامون اثرگذاری عوامل ساختاری- نهادی موثر بر مشارکت مردم روستاهای شهرستان خواف در فرایند اجرای طرحهای هادی روستایی انجام داده‌اند که نتایج حاصل از آن نشان می‌دهد، ارتباط نسبتا قوی بین میزان عوامل ساختاری- نهادی موثر بر مشارکت روستاییان و میزان موفقیت در فرایند اجرای طرحهای هادی روستایی وجود دارد. برای سنجش، از شاخص‌هایی چون نگرش دولت به مسأله مشارکت، نقش رسانه‌های ارتباط جمعی در مشارکت آفرینی روستاییان و نقش تشکل‌های مردم نهاد در بستر مشارکت در روستاها استفاده کردند.

ریاحی و کرمی نسب (۱۳۹۲) در تحقیقی به بررسی و ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه کالبدی- فضایی سکونتگاه‌های روستایی پرداخته‌اند و در تحقیقات خود با مطالعه موردی بخش کردیان در شهرستان جهرم از روش تحقیق توصیفی- تحلیلی استفاده کردند و با ابزاری چون پرسشنامه به این نتیجه رسیدند که ارتباط معناداری بین عملکرد دهیاری‌ها و توسعه کالبدی- فضایی سکونتگاه های روستایی وجود دارد و این رابطه مستقیم و مثبت است. عملکرد دهیارها بعد از تشکیل دهیاری‌ها در مقایسه با قبل از آن تا حد قابل توجهی پیشرفت داشته است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

موزلی و اون[1](۲۰۰۸) یکی از عوامل موفقیت در اجرای طرحهای توسعه، آگاهی از نیازهای روستاییان است. مطالعاتی که در مناطق روستایی انگلستان انجام شده، نشان می‌دهد که دسترسی بهتر و بیشتر به خدمات روستایی نیازمند درک کامل از نیازهای سریعاً در حال تغییر جامعه روستایی می باشد. چنین تغییری و حجم تقاضاهای ساکنین جامعه روستایی، عوامل تأمین کننده این خدمات را متحول خواهد کرد.(Moseley and Owen, 2008: 93-130)

هانی و ابوخرامه[2](۲۰۰۲) پژوهشی که در این خصوص در کشور اردن انجام شد، نشان می‌دهد که مناطق روستـــایی از نظر دسترسی به تسهیـلات اجتماعی مانند: درمانگاه، مدرسه، برق و دیگر زیر ساخت‌ها در وضعیت خوبی قرار دارند، ولی روستاها فاقد رشد اقتصادی هستند. به همین خاطر طرح جدید منطقه‌ای در این کشور که بخشی از آن به توسعه روستایی اختصاص یافته، تلاش می‌کند؛ ضمن هماهنگی با برنامه‌های فرادست ملی، استانی و منطقه‌ای، افزایش مشارکت عمومی و انگیزه‌های مالی گسترش فعالیت‌های اقتصادی در مناطق روستایی را برای نخبگان محلی تقویت کند..

این تحقیق با تحقیقات انجام شده از چندین منظر تفاوت دارد که به شرح زیر است:

این تحقیق از دیدگاه دهیاران انجام شده و از آن‌ها نظرسنجی پیرامون وضعیت طرح‌های هادی و نگرش آن‌ها نسبت به این طرح‌ها صورت گرفته است. در بیشتر تحقیقات، یافته‌ها مبتنی بر نظر مردم بوده و در معدود طرح‌هایی که از نظر دهیاران و اعضای شورای روستایی بهره برده شده صرفاً به بررسی تاثیرات کالبدی و اقتصادی این طرح پرداخته شده و چگونگی عملکرد طرح، وضعیت معابر و نقشه‌ها و میزان نگرش دهیاران نسبت به طرح هادی مورد بررسی قرار نگرفته است. از طرفی بیشتر مطالعات روی وضعیت کالبدی و اقتصادی طرح‌های هادی بوده و کمتر مسائل اجتماعی و فرهنگی لحاظ شده است که در مقاله تمامی این ابعاد بررسی شده‌اند.

مبانی نظری تحقیق

در بخش مبانی نظری به بیان برخی از نظریات رایج در جغرافیا و ارتباط آن ها با طرح هادی پرداخته می‌شود.

رویکرد پایداری: مفهوم پایداری در چارچوب مبحث پایداری سکونتگاهی و توسعه کالبدی فضایی روستا، بیانگر تعادل پویایی سکونتگاه‌های روستایی در رابطه با ساخت‌های محیطی، اکولوژیک، اقتصادی و اجتماعی است. به طوری که طی روندهای زمانی و مکانی منجر به

1. Moseley and Owen
2. Honey and Abu kharmeh

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

پایداری سکونتگاه‌های روستایی می‌شود(مطیعی لنگرودی،۱۳۸۹: ۴). ایجاد این پایداری در نواحی روستایی باید در قالب طرح‌هایی باشد که بیشترین سازگاری را با محیط طبیعی و اجتماعی و اقتصادی روستایی دارا هستند. اجرای طرح های هادی روشی مناسب است که با تحقق پایداری در نواحی روستایی مطرح شده است؛

رویکرد طبیعت گرایان: از دیدگاه جغرافیایی عوامل محیطی بستر و کالبد طبیعی و یکی از پایه‌های اصلی فرایند توسعه کالبدی به شمار می‌روند(سرور،۱۳۸۴: ۵۱). لذا ساخت محیطی فاکتوری مهم در برنامه ریزی توسعه کالبدی است(سعیدی،۴۳،۱۳۷۷). با توجه به این موضوع تمرکز طرح هادی بر طرح هادی باید با توجه به ویژگی‌های محیطی منطقه باشد. در این راستا بهبود وضعیت کالبدی روستا در قالب طرح‌های هادی قابل توجیه است؛

رویکرد کارکرد گرایی: طرح هادی از دیدگاه کارکردگرایی منطبق بر محور قرار دادن تحولات کالبدی روستا است. بر این اساس سعی دارد از طریق دگرگون سازی کالبد روستا به توسعه روستایی دست یابد(مظفر و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۲).

رویکردکالبدی-فضایی: این رویکرد بر ابعاد مکانی برنامه ریزی توسعه توجه دارد (رضوانی، ۱۳۸۳: ۱۲). این رویکرد به اصلاح ساختار کالبدی با در نظر گرفتن داده‌های بومی و محلی توجه دارد. در این رویکرد نقش مشارکت مردم پررنگ است(آسایش،۱۳۸۲ :۱۲۳). در طرح هادی نیر توجه به اصلاح کالبد روستا از اهمیت زیادی برخورداراست.

کیفیت زندگی: کیفیت زندگی ارتباط مستقیمی با طرح هادی دارد. به عبارتی هر چه خدمات در یک روستا بیشتر باشد، کیفیت زندگی روستاییان بهتر می‌شود(Epley,2008:47). پس طرح هادی می‌تواند ابزاری برای بهبود کیفیت زندگی روستاییان باشد.

نظریات مشارکتی: نظریات متنوعی در بحث مشارکت روستاییان در طرح ها وجود دارد. مشارکت به معنای دخالت دادن مردم به نحوی تاثیرگذار در طرح‌ها و برنامه‌های روستایی است(CIS, 2003:12) که در سه سطح تدوین برنامه، مشارکت در اجرا و پیاده سازی وجود دارد(Stefano,2010:1333). طرح هادی جزو محلی‌ترین و موردی‌ترین طرح‌ها است که مستقیماً با مردم و اجتماع روستایی درگیر است(رضوانی، ۱۳۹۰: ۱۶۷).

نظریه طرح‌های ساختاری-راهبردی(ناحیه‌ای-محلی): این نظریه با هدف ایجاد تعادل در سطح شهرستان و با توجه به فضا، در جهت ارتقاء کارآمدی و توزیع عادلانه جمعیت، فعالیت‌های اقتصادی و تحولات اجتماعی بین مناطق در سطح شهرستان تدوین می‌شود و طی آن "طرح های ساختاری- راهبردی شهر"، "طرح هادی شهرها" و "طرح هادی روستاها" در چارچوب پیشنهادات تهیه می‌شوند(ماجدی،۱۳۹۴ :۱). هدف این طرح برقراری ارتباط

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

ساختاری بین طرح های هادی روستایی و طرح هادی شهری در سطح محلی و ناحیه ای است و موجب توسعه در سطح ناحیه می‌شود.

نظریه نقش اجتماعی زمین: طرح هادی مبتنی بر تعیین کاربری اراضی است. در این نظریه برنامه‌ریزی زمین باید بر پایه مصلحت عمومی جامعه و اجتماع باشد(Hall,1992:73).

مواد و روش تحقیق

منطقه مورد مطالعه

شهر کرمانشاه در ۳۴درجه و ۱۹ دقیقه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۷ دقیقه طول شمالی نسبت به نصف النهار گرینویچ قرار گرفته است. این شهر به لحاظ قرار گرفتن در جلگه وسیع و حاصلخیز ماهیدشت و در کناره رود قره سو در موقعیت جغرافیایی خاصی قرار گرفته که زمینهای کشاورزی پربازده آن بر اهمیت فوق‌العاده آن می‌افزاید(حوزه هنری استان کرمانشاه،۱۳۹۳) (شکل۱).

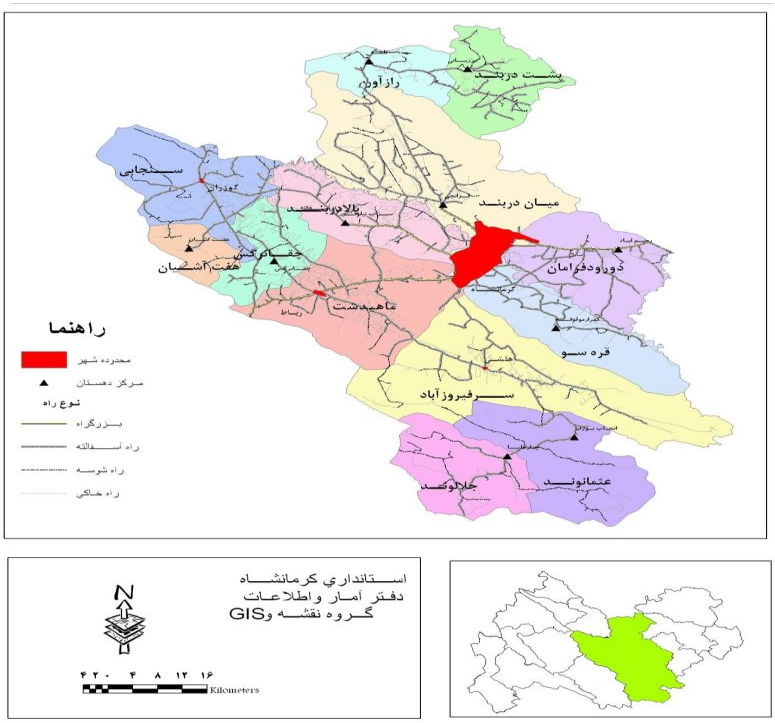

شکل(۱). موقعیت شهرستان کرمانشاه

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

روش تحقیق

روش شناسی تحقیق توصیفی تحلیلی است و از ابزار پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است. جامعه آماری شامل دهیاران و اعضای شورای روستا بخش مرکزی شهرستان کرمانشاه است(۳۱ نفر دهیار و ۱۰۳ نفر شورای روستا) و حجم نمونه بالغ بر ۱۳۴ نفر بوده است. (جدول۱).

جدول(۱). توزیع پرسشنامه در دهستان‌های بخش مرکزی شهرستان کرمانشاه

نام دهستان	تعداد پرسشنامه
بالادربند	۳۴
میان دربندد	۳۷
دوردو فرامان	۵۲
قره سو	۱۱

در مورد دهیاران، تمامی روستاهایی که دهیار داشتند مورد بررسی قرار گرفت؛ اما در مورد شوراها روش تعیین حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران بوده است(مقدار pوq برابر با ۰/۵) گرفته شده بود و سطح احتمال ۰/۰۵). روش نمونه گیری نمونه گیری تصادفی ساده بوده است. پایایی تحقیق از طریق ضریب آلفای کرونباخ(جدول۲) بدست آمد.

جدول(۲). پایایی تحقیق

ابعاد	ضریب آلفا
وضعیت خدمات زیر بنایی در طرح هـادی و میزان رضایتمندی پس از آن	۰/۷۶
وضعیت فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی ارائه شده پس از اجرای طرح هـادی	۰/۷۱
وضعیت ساختار کالبدی وشیوه ساخت و سازها در روستا پس از اجرای طرح هـادی	۰/۷۴
اثرات اقتصادی اجرای طرحهای هادی در روستا	۰/۷۵
وضعیت معابر پس از اجرای طرح هادی	۰/۸۲.
رضایتمندی دهیاران و شورای روستا از طرح هادی	۰/۷۰
کیفیت نقشه‌های تدوین شده روستا	۰/۷۰

روایی تحقیق از طریق نظر متخصصان و کارشناسان برنامه‌ریزی روستایی و توسعه روستایی مورد تایید قرار گرفت.

شاخص‌های مورد ارزیابی در این تحقیق به صورت گویه درآمده و در قالب طیف لیکرت از مردم روستایی نظر خواهی شده است. با توجه به مطالب گفته شده در جدول ۳ متغیرهای تحقیق به شرح زیر هستند:

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

جدول(۳). مولفه های تحقیق

ابعاد	مولفه	ابعاد	مولفه
خدمات زیر بنایی	نحوه و مکان دفع بهداشتی زباله‌ها	فرهنگی و اجتماعی	اعتماد روستاییان به دولت
	نحوه دفع فاضلابهای خانگی در روستا		بهبود و ارتقاء خدمات آموزشی
	نحوه دفع و هدایت آبهای سطحی		بهبود و ارتقاء خدمات بهداشتی و درمانی
	وضعیت لوله‌کشی آب آشامیدنی در روستا		بهبود و ارتقاء وضعیت اعتقادی و فرهنگی
	وضعیت گازرسانی به روستاییان		افزایش اعتماد روستاییان به دولت
	وضعیت برق رسانی به روستا		بهبود و ارتقاء خدمات آموزشی
	وضعیت قبرستان روستا		بهبود و ارتقاء خدمات بهداشتی و درمانی
کالبدی	افزایش ساخت و سازها	اقتصادی	بهبود و توسعه فعالیتهای تجاری
	استفاده از مصالح بادوام		بهبود و توسعه فعالیتهای صنعتی
	تغییر الگوی معماری مسکن		افزایش قیمت زمین و ملک
	مساکن جدید با دوام تر		کاهش مهاجرت از روستا به شهر
	شرایط زیستی مناسب تری		بهبود و افزایش اشتغال
	الگوهای بومی		افزایش سرمایه‌گذاری
	زیبایی بصری		افزایش علاقمندی روستاییان به روستا
	تغییر سیمای روستا و نمای شهری	رضایتمندی دهیار و عضو شورا	میزان مشارکت دهیاران و اعضای شورا
	گسترش فضای سبز		میزان جوابگویی مشکلات بافت روستایی
وضعیت معابر	کیفیت جدول گذاریها		بهبود کیفیت زندگی
	کیفیت احداث و پوشش پیاده‌روها		بهبود روابط صمیمانه روستاییان
	کیفیت وضعیت معابر اصلاح شده		تغییرات فرهنگی مثبت
	کیفیت تناسب عرض معابر با نیاز روستاییان		اقتصاد روستاییان
کیفیت نقشه های تدوین شده	مکان یابی مراکز		آشنایی با اهداف طرح
	کاربری‌های تعریف شده		میزان مشارکت مردم
	میزان پیشرفت کار طرح هادی		تناسب نیازها و فرهنگ روستاییان
	تطابق با نقشه‌های اولیه		ارائه تسهیلات مورد نیاز به روستاییان

یافته های توصیفی

پاسخگویان همگی مرد بودند. تحصیلات آنها بر طبق جدول ۴ است. میانگین سنی آن‌ها ۳۹/۶۶ سال و کمترین سن ۲۳ سال و بیشترین سن ۷۸ سال بوده است. در واقع جامعه آماری طیف وسیعی از سن‌های متفاوت را در بر داشته است. همچنین کمترین سطح تحصیلات کارشناسی ارشد و بیشترین سطح تحصیلات افراد زیر دیپلم بوده است و بی‌سواد در جامعه

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

آماری این تحقیق قرار نداشته است. بنابراین در این قسمت نیز طیف وسیعی از افراد جامعه به لحاظ سواد در روستا مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند.

جدول(۴). سطح تحصیلات

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد
زیر دیپلم	۷۴	۵۵/۲
دیپلم	۴۴	۳۲/۸
فوق دیپلم	۸	۶
کارشناسی	۶	۴/۵
کارشناسی ارشد	۲	۱/۵
جمع	۱۳۴	۱۰۰

یافته‌های تحلیلی تحقیق

یافته‌های تحقیق به شرح زیر هستند:

وضعیت خدمات زیربنایی

در بخش خدمات زیر بنایی مؤلفه‌های مرتبط با بهداشت و محیط زیست که شامل دفع بهداشتی زباله‌ها و فضلابهای خانگی و نیز هدایت آبهای سطحی می‌باشد، رضایتمندی روستاییان ضعیف بوده و در این مورد اقدامات مناسبی در روستاها انجام نشده است و در برخی از روستاها نیز که درخصوص هدایت آبهای سطحی اقداماتی انجام گرفته است به شکل صحیح و کارشناسی شده نبوده و مشکلات مضاعفی را برای برخی از ساکنان بوجود آورده است. اما رضایتمندی مدیران محلی در زمینه گاز رسانی، برق‌رسانی و لوله‌کشی آب آشامیدنی نسبتاً خوب بوده است، مخصوصاً در زمینه گاز رسانی به روستاها اقدامات خوب و قابل قبولی صورت گرفته است، هر چند در مورد آب آشامیدنی برخی روستاها مشکلاتی وجود داشت و برخی از روستاها فاقد لوله کشی آب آشامیدنی بودند .

هرچند اکثریت روستاییان از وضعیت قبرستان روستاهای خود راضی بوده‌اند، اما اکثر روستاها دارای قبرستانهای قدیمی هستند و فاقد غسالخانه می‌باشند(جدول۵).

با توجه به میانگین کلی این جدول(۳/۴۹) می‌توان گفت که خدمات رسانی در وضعیت متوسطی قرار داشته است و رضایت نسبی از وضعیت خدمات رسانی در کل وجود داشته است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

جدول(۵). وضعیت خدمات زیر بنایی

گویه	خیلی بد	بد	متوسط	خوب	خیلی خوب	ندارد	میانگین	نگرش
نحوه و مکان دفع بهداشتی زباله‌ها چگونه است	۳۵/۸	۳۵/۱	۶/۰	۱۷/۹	۳/۷	۱/۵	۲/۲۳	بد
نحوه دفع فاضلابهای خانگی در روستا	۱۴/۹	۶۵/۷	۹/۰	۶/۰	۲/۲	۲/۲	۲/۲۱	بد
نحوه دفع و هدایت آبهای سطحی	۳۰/۶	۳۴/۳	۱۲/۷	۲۰/۱	۲/۲	۰	۲/۲۹	بد
وضعیت لوله کشی آب آشامیدنی در روستا	۶/۰	۳/۷	۵/۲	۳۵/۸	۴۱/۸	۷/۵	۴/۲۶	خوب
وضعیت گازرسانی به روستاییان	./۷	۴/۵	۳/۰	۱۶/۴	۲۳/۱	۵۲/۲	۴/۱۳	خوب
وضعیت برق رسانی به روستا	۱/۵	۳/۷	۹/۰	۲۶/۱	۵۹/۷	۰	۴/۳۸	خوب
وضعیت قبرستان روستا	۰	۴/۵	۱۱/۹	۶۷/۲	۱۳/۴	۳/۰	۳/۹۸	متوسط
جمع							۳/۴۹	متوسط

خیلی بد۱.....۵خیلی خوب

وضعیت فعالیت های فرهنگی و اجتماعی[۱]

بررسی وضعیت فعالیتهای فرهنگی و اجتماعی روستاها پس از اجرای طرح هادی نشان می‌دهد که اقدامات دولت در زمینه طرح هادی و فعالیتهای عمرانی ناشی از آن بطور قابل قبولی باعث افزایش اعتماد روستاییان به دولت و برنامه‌های اجرایی آن شده است، هرچند که در برخی از روستاها مردم از این جهت که طرح هادی بطور کامل در روستا اجرا نشده ناراضی بودند و خواستار تکمیل طرح شدند. و اما روستاییان از وضعیت خدمات آموزشی و نیز خدمات بهداشتی و درمانی رضایت کمی داشتند، بطوری که اقدام خاصی در این دو بخش در روستاها انجام نگرفته و اگر هم اقداماتی انجام گرفته مربوط به قبل از اجرای طرح هادی می‌باشد.

لازم به ذکر است در بخش فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی کمترین رضایت‌مندی روستاییان مربوط به مؤلفه بهبود و ارتقاء وضعیت اعتقادی و فرهنگی در روستاها بوده است، بطوری که

[۱]. طرح هادی می‌تواند از طریق جلب سرمایه‌گذاری بخش های غیر دولتی و خصوصی و گسترش نهادهای آموزشی و بهداشتی در روستا مفید و موثر واقع شود.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

فقط در یک روستا اقدام به ساخت کتابخانه و در چند روستا نیز خانه عالم ساخته شده بود.(جدول۶).

با توجه به میانگین کلی جدول(۶) (برابر با ۲/۳۲) می‌توان گفت که در مجموع تاثیر طرح هادی بر بخش خدمات بهداشتی و درمانی کم بوده و مردم از این بخش رضایت کمی دارند.

جدول(۶). وضعیت فعالیت های فرهنگی و اجتماعی

گویه	خیلی بد	بد	متوسط	خوب	خیلی خوب	میانگین	نگرش
باعث افزایش اعتماد روستاییان به دولت و برنامه های اجرایی آن شده	۰/۶	۲۱/۶	۳۵/۱	۳۱/۳	۰/۶	۳/۰۹	متوسط
اجرای طرح هادی باعث بهبود و ارتقاء خدمات آموزشی در روستا شده است	۲۲/۴	۴۶/۳	۱۱/۲	۱۷/۹	۲/۲	۲/۳۱	کم
اجرای طرح هادی باعث بهبود و ارتقاء خدمات بهداشتی و درمانی در روستا شده است	۲۶/۹	۴۶/۳	۱۶/۴	۰/۹	۱/۵	۲/۱۱	کم
اجرای طرح هادی باعث بهبود و ارتقاء وضعیت اعتقادی و فرهنگی در روستا شده است	۰/۴۷	۳۲/۸	۱۴/۲	۰/۶	۰	۱/۷۹	کم
جمع						۲/۳۲	کم

خیلی کم۱.....۵خیلی زیاد

وضعیت کالبدی روستا

در بررسی وضعیت ساختار کالبدی و شیوه ساخت و سازها در روستاها و تغییرات ناشی از اجرای طرح هادی در این زمینه در روستاهای هدف مشخص گردید که در سالهای اخیر مخصوصا پس از اجرای طرح هادی در روستاها ساخت و سازها و مقاوم سازی مساکن و نیز استفاده از مصالح بادوام به طور چشمگیری افزایش یافته که اقدامات انجام شده باعث تغییر مثبت الگوی معماری و افزایش نماسازی شده و مساکن جدید بسیار بادوام تر از گذشته شده و از لحاظ زیستی شرایط بسیار مناسب تری نسبت به قبل دارند.

همچنین مشخص گردید که ساخت و سازهای جدید بطور نسبی با الگوهای بومی مطابقت دارد و از لحاظ زیبایی‌های بصری و تغییر سیمای روستا و حالت شهر بخشیدن به فضای روستا تغییرات مثبت و خوبی انجام گرفته است و اکثریت روستاییان از این موارد رضایت دارند.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

در بخش ساختار کالبدی و شیوه های ساخت و ساز تنها در مورد فضای سبز و اقدامات انجام گرفته در این خصوص روستاییان اصلاً رضایت نداشتند و عنوان می‌کردند که فضای سبز روستایی فقط در نقشه های مربوطه دیده شده و در عمل هیچ اقدامی در این خصوص صورت نگرفته است(جدول۷).

در مجموع و با توجه به میانگین کلی جدول۷(برابر با ۳/۴۷) می‌توان گفت که رضایت مردم در حد متوسط بوده و مردم روستایی از وضعیت کالبدی ناشی از طرح هادی رضایت نسبی دارند.

جدول(۷). وضعیت کالبدی روستا

گویه	خیلی بد	بد	متوسط	خوب	خیلی خوب	میانگین	نگرش
اجرای طرح هادی باعث افزایش ساخت و سازها و مقاوم سازی مساکن در روستا شده	۵/۲	۱۱/۲	۱۹/۴	۵۳/۰	۱۱/۲	۳/۵۳	متوسط
پس از اجرای طرح هادی استفاده از مصالح بادوام (بتن و آهن) بیشتر شده	۲/۲	۴/۵	۸/۲	۵۹/۰	۲۶/۱	۴/۰۲	زیاد
اجرای طرح هادی باعث تغییر الگوی معماری مسکن و نماسازی در روستا شده	۱/۵	۱۰/۴	۲۸/۴	۰/۰۵	۹/۷	۳/۵۵	متوسط
مساکن جدید با دوام‌تر از گذشته شده‌اند؟	۰/۷	۰/۷	۰/۶	۵۲/۲	۴۰/۳	۴/۳۰	زیاد
مساکن جدید به لحاظ زیستی شرایط مناسب‌تری دارند؟	۰	۱/۵	۴/۵	۰/۵۳	۰/۴۱	۴/۳۳	زیاد
مساکن جدید با الگوهای بومی تطابق دارند؟	۶/۷	۳۱/۳	۲۸/۴	۳۳/۶	۰	۲/۸۸	کم
مساکن جدید به لحاظ بصری زیبایی بیشتری دارند؟	۰/۷	۳/۷	۱۴/۹	۶۵/۷	۱۴/۹	۳/۹۰	متوسط
باعث تغییر سیمای روستا و حالت شهر بخشیدن به فضای روستا شده	۰/۶	۱۱/۹	۲۳/۱	۰/۴۷	۱۱/۹	۳/۴۷	متوسط
منجر به گسترش فضای سبز روستایی شده است؟	۷۹/۱	۱۵/۷	۲/۲	۲/۲	۰/۷	۱/۲۹	کم
جمع						۳/۴۷	متوسط

خیلی کم۱.....۵خیلی زیاد

وضعیت اقتصادی روستا

در بررسی اثرات اقتصادی اجرای طرح هادی در روستاها مشخص شد که اجرای این طرح باعث افزایش علاقمندی روستاییان به ویژه جوانان به روستا و ماندن درروستا و به دنبال آن کاهش مهاجرت روستاییان به شهر شده است. همچنین اجرای طرح هادی باعث افزایش قیمت ملک و زمین در روستاها شده است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

لازم به ذکر است که در بحث افزایش اشتغال و افزایش سرمایه‌گذاری در روستا و نیز توسعه فعالیتهای تجاری و صنعتی، روستاییان اصلاً رضایتی ندارند و بعلت عدم توجه به زیرساختهای اقتصادی در روستاها وضعیت مناسبی وجود ندارد که درصورت ادامه روند کنونی مطمئناً این موارد تآثیر منفی خود را بر روند مهاجرات خواهد گذاشت(جدول۸).

از میانگین کلی جدول ۸(برابر با ۲/۲۰) می توان گفت که وضعیت اقتصادی روستا در اثر طرح‌هادی تغییر چندانی نکرده و مردم رضایت کمی از تحولات صورت گرفته دارند.

جدول(۸). وضعیت اقتصادی روستا

گویه	خیلی بد	بد	متوسط	خوب	خیلی خوب	میانگین	نگرش
اجرای طرح هادی باعث بهبود و توسعه فعالیتهای تجاری در روستا شده است	۶۸/۷	۲۰/۹	۶/۷	۳/۷	۰	۱/۴۵	کم
اجرای طرح هادی باعث بهبود و توسعه فعالیتهای صنعتی در روستا شده است	۸۵/۸	۷/۵	۵/۲	۱/۵	۰	۱/۲۲	کم
باعث افزایش قیمت زمین و ملک در روستا شده است	۵/۲	۲۰/۹	۱۸/۷	۴۶/۳	۹/۰	۳/۳۲	متوسط
باعث کاهش مهاجرت از روستا به شهر شده است	۱۳/۴	۳۰/۶	۲۰/۹	۳۱/۳	۳/۷	۲/۸۱	کم
باعث بهبود وافزایش اشتغال در روستا شده	۰/۵۹	۳۲/۸	۶/۰	۲/۲	۰	۱/۵۱	کم
باعث افزایش سرمایه گذاری در روستا شده	۶۳/۴	۱۷/۲	۹/۷	۸/۲	۱/۵	۱/۶۷	کم
باعث افزایش علاقمندی روستاییان به ویژه جوانان به روستا و ماندن در آن شده	۳/۷	۱۶/۴	۲۰/۹	۴۵/۵	۱۳/۴	۳/۴۸	متوسط
جمع						۲/۲۰	کم

خیلی کم۱.....۵خیلی زیاد

وضعیت معابر روستا

وضعیت معابـــر پس از اجرای طرح هادی به نسبت قبل از آن وضعیت بهتری دارد و روستاییان از این بخش که شامل کیفیت جدول‌گذاریها و پوشش پیاده‌روها و نیز کیفیت معابر و تناسب آنها با نیاز روستاییان می‌باشد رضایت قابل قبولی دارند و اینگونه به نظر می‌رسد که بخش عمده اقدامات و هزینه‌های صرف شده در طرح هادی روستایی در بخش بهسازی و نوسازی معابر روستایی انجام گرفته است. علی رغم رضایتمندی روستاییان مشکلاتی نیز در این بخش دیده شد که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

در برخی از روستاها پیمانکار از مصالـــح بادوام و مناسب استفاده نکـرده است و مواد اولیـه‌ای را که عمدتاً بتـن و آسفالت می باشد بدون توجه به تناسب لازم در مواد اولیه (

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

سیمان و قیر) بکار برده است که همین امر باعث نامناسب بودن کیفیت‌کارها شده بطوری که در برخی از روستاها جدولها یا آسفالت معابر با کوچکترین ضربه‌ای تخریب می‌شوند(جدول۹).
وضعیت معابر روستا بر اساس میانگین کلی حاصل در جدول ۹(برابر با ۳/۵۱) در حد متوسط قرار داشته و لذا رضایت مردم در حد متوسط و نسبی است.

جدول(۹). وضعیت معابر روستا

گویـــه	خیـلی بـــد	بـــد	متوسط	خـــوب	خیـلی خـــوب	ندارد	میانگین	نگرش
کیفیت جدول گذاریها	۱۳/۴	۱۵/۷	۱۱/۲	۳۴/۳	۱۹/۴	۰/۶	۳/۴۸	متوسط
کیفیت احداث و پوشش پیاده‌روها	۱۸/۷	۲۶/۱	۹/۷	۱۵/۷	۲۳/۹	۰/۶	۳/۱۷	متوسط
وضعیت معابر اصلاح شده و کیفیت آنها	۷/۵	۱۷/۲	۲۱/۶	۴۱/۸	۸/۲	۳/۷	۳/۳۷	متوسط
کیفیت تناسب عرض معابر با نیاز روستاییان	۱/۵	۵/۲	۸/۲	۶۰/۴	۲۰/۹	۳/۷	۴/۰۵	خوب
جمع							۳/۵۱	متوسط

خیلی بد۱.....۵خیلی خوب

وضعیت نقشه های اجرا شده در طرح هادی

در بخش کیفیت نقشه‌های تدوین شده طرح هادی، روستاییان از لحاظ مکان یابی مراکز و کاربری‌های تعریف شده رضایت نسبی دارند و همچنین از نظر آنان اجرای طرح مطابق نقشه‌های اولیه پیش رفته است، درحالی‌که اکثریت مردم از اینکه طرح هادی بصورت کامل اجرا نشده ناراضی هستند.

طبق بررسی‌های بعمل آمده در هیچکدام از روستاهای هدف طرح هادی بطور کامل انجام نشده است و همین امر یکی از موارد نارضایتی مردم می‌باشد و علی رغم اینکه اکثریت مردم مشکلی با کاربری‌های تعریف شده ندارند اما در برخی از روستاها کاربری‌های تعریف شده به‌گونه‌ای تعریف شده‌اند که اراضی و املاک شخصی افراد بدون اجازه مالک و بدون پرداخت غرامت و در نظر گرفتن منافع مالکین برای کاربری‌های مختلف در نظر گرفته شده است(جدول۱۰).

نقشه‌های اجرا شده در روستا در کل بر اساس میانگین کلی جدول ۱۰(برابر با ۲/۷۳) بوده و لذا نقشه‌های روستا در طرح هخادی رضایت مردم را جلب نکرده است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

جدول(۱۰). وضعیت نقشه های اجرا شده

گویـــه	خیـلی بـــد	بـــد	متوسط	خـــوب	خیـلی خـــوب	میانگین	نگرش
مکان یابی مراکز به شکل صحیحی انجام شده است؟	۰/۹	۲۹/۹	۱۶/۴	۳۸/۱	۶/۷	۳/۰۳	متوسط
مردم با کاربری‌های تعریف شده مشکلی دارند؟	۱۳/۴	۲۴/۶	۱۰/۴	۳۹/۶	۱۱/۹	۳/۱۱	متوسط
طرح هادی به طور کامل در روستای شما انجام شده است؟	۶۴/۲	۲۱/۶	۱۱/۹	۲/۲	۰	۱/۵۲	کم
آیا طرح هادی منطبق با نقشه‌های اولیه به پیش رفته است؟	۹/۷	۱۷/۲	۱۷/۲	۴۸/۵	۷/۵	۳/۲۶	متوسط
جمع						۲/۷۳	کم

خیلی بد۱.....۵خیلی خوب

رضایتمندی دهیاران و اعضای شورا از طرح هادی

از نظر دهیاران و شورای اسلامی روستاهای هدف، طرح هادی تا حدودی جوابگوی مشکلات بافت روستایی بوده و بطور قابل قبولی باعث بهبود کیفیت زندگی روستاییان شده است، ضمن اینکه تا حدودی نیز باعث بهبودی روابط صمیمانه روستاییان با یکدیگر شده است.

همچنین در زمینه تغییرات مثبت فرهنگی نظر دهیاران و شورای روستا مثبت بوده و راضی می‌باشند و معتقدند که طرح هادی در بعد کالبدی روستایی به خوبی انجام شده است و تا حد زیادی متناسب با نیازها و فرهنگ روستاییان بوده است، ضمن اینکه از نظر ایشان مشارکت مردم در اجرای طرح هادی روستایی نسبتاً زیاد و قابل قبول بوده است.

درعین حال دهیاران و شورای روستا معتقدند که مجریان طرح قبل از اجرای آن با ایشان مشورت لازم و کافی را نداشته‌اند و همین امر باعث شده که اثرات مثبت طرح کمرنگ شود، در حالیکه درصورت مشورت با مسئولیـن بومی روستـاها، مجریان طرح می‌توانستند تأثیرات مثبت آن را بیشتر کنند و نیز اکثریت دهیاران و شورای روستا با اهداف طرح هادی آشنایی نداشته‌اند.

لازم به ذکر است از نظر دهیاران و شورای روستاها اجرای طرح هادی تأثیر بسیار کمی بر اقتصاد روستاییان داشته است و روستاییان نیز اکثراً از تسهیلات پرداختی به آنها هم از نظر مبلغ و هم از نظر تعداد تسهیلات رضایتمندی کمی دارند(جدول۱۱).

در جدول ۱۱ مشخص است که در مجموع رضایتمندی کلی مردم(برابر با ۲/۸۵) بوده و لذا مردم رضایت کمی از طرح هادی داشته اند.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

جدول(۱۱). رضایتمندی دهیاران و اعضای شورا

گویـــه	خیـلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیـلی زیاد	میانگین	نگرش
قبل از اجرای طرح هادی مجریان این طرح تا چه حد با شما مشورت داشته‌اند؟	۳۵/۱	۳۶/۶	۱۷/۲	۹/۷	۱/۵	۲/۰۵	کم
به نظر شما طرح هادی اجرا شده تا چه حد جوابگوی مشکلات بافت روستایی بوده است؟	۱۰/۴	۳۵/۱	۲۳/۱	۲۹/۱	۲/۲	۲/۷۷	کم
آیا اجرای طرح هادی باعث بهبود کیفیت زندگی روستاییان شده است؟	۳/۷	۱۱/۲	۱۱/۹	۵۶/۷	۱۶/۴	۳/۷۰	متوسط
آیا اجرای طرح هادی باعث بهبود روابط صمیمانه روستاییان شده است؟	۰/۹	۳۴/۳	۳۰/۶	۲۴/۶	۱/۵	۲/۷۵	کم
آیا اجرای طرح هادی باعث تغییرات فرهنگی مثبت در روستا شده است؟	۲/۲	۱۱/۹	۱۵/۷	۰/۵۰	۲۰/۱	۳/۷۳	متوسط
آیا اجرای طرح هادی بر اقتصاد روستاییان تاثیر گذارده است؟	۴۴/۸	۲۸/۴	۱۲/۷	۱۳/۴	۰/۷	۱/۹۷	کم
آیا طرح هادی در بعد کالبدی روستایی به خوبی انجام شده است؟	۰/۶	۱۷/۲	۲۶/۱	۰/۰۵	۰/۷	۳/۲۲	متوسط
آیا قبل از اجرای طرح با اهداف آن آشنایی داشتید	۲۷/۶	۳۶/۶	۱۵/۷	۱۷/۹	۲/۲	۲/۳۰	کم
میزان مشارکت مردم در اجرای طرح هادی چگونه بوده	۰/۶	۱۲/۷	۲۰/۱	۵۱/۵	۹/۷	۳/۴۶	متوسط
به نظر شما طرح هادی اجرا شده تا چه حد متناسب با نیازها و فرهنگ روستاییان بوده است؟	۵/۲	۳۴/۳	۲۱/۶	۳۱/۳	۷/۵	۳/۰۱	متوسط
ارائه تسهیلات مورد نیاز به روستاییان چگونه بوده است؟	۲۷/۶	۳۰/۶	۱۷/۹	۲۲/۴	۱/۵	۲/۳۹	کم
جمع						۲/۸۵	کم

خیلی کم۱.....۵خیلی زیاد

در جدول (۱۲) مشخص است که بیشتر میانگین‌های اشاره شده نزدیک به ۳ بوده و تفاوت از میانگین حد مطلوب تنها در یک مورد بیش از یک است. همچنین تمامی تفاوت‌ها معنی‌دار بوده که نشان می‌دهد که متغیرهای مزبور همگی بر طرح هادی موثر بوده‌اند.

رابطه بین رضایتمندی دهیاران و اعضای شورا(متغیر وابسته) با ابعاد موثر بر طرح هادی(متغیرهای مستقل)

در جدول زیر مشخص است که تمامی ابعاد ذکر شده رابطه معنی‌داری با رضایت دهیاران دارند. این رابطه به جز کیفیت نقشه‌های تدوین شده در طرح هادی که در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است، در بقیه موارد در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است(جدول۱۳).

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

جدول(۱۲). معناداری تفاوت از میانه نظری شاخص

گویـــه	میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	تفاوت از حد مطلوب	حد پایین ۰/۹۵	حد بالاتر از ۰/۹۵
قبل از اجرای طرح هادی مجریان این طرح تا چه حد با شما مشورت داشته اند؟	۲/۰۵	-۱۰/۶۲	۱۳۳	۰/۰۰	-۰/۹۴	-۱/۱۱	-۰/۷۶
به نظر شما طرح هادی اجرا شده تا چه حد جوابگوی مشکلات بافت روستایی بوده است؟	۲/۷۷	-۲/۴۶	۱۳۳	۰/۰۱	-۰/۲۲	-۰/۴۰	-۰/۰۴
آیا اجرای طرح هادی باعث بهبود کیفیت زندگی روستاییان شده است؟	۳/۷۰	۸/۲۴	۱۳۳	۰/۰۰	۰/۷۰	۰/۵۳	۰/۸۷
آیا اجرای طرح هادی باعث بهبود روابط صمیمانه روستاییان شده است؟	۲/۷۵	-۲/۹۱	۱۳۳	۰/۰۰	-۰/۲۴	-۰/۴۱	۰/۰۷
آیا اجرای طرح هادی باعث تغییرات فرهنگی مثبت در روستا شده است؟	۳/۷۳	۸/۶۵	۱۳۳	۰/۰۴	۰/۷۳	۰/۵۷	۰/۹۰
آیا اجرای طرح هادی بر اقتصاد روستاییان تاثیر گذارده است؟	۱/۹۷	-۱۰/۹۴	۱۳۳	۰/۰۰	-۱/۰۲	-۱/۲۱	۰/۸۴
آیا طرح هادی در بعد کالبدی روستایی به خوبی انجام شده است؟	۳/۲۲	۲/۷۳	۱۳۳	۰/۰۰	۰/۲۲	۰/۰۶	۰/۳۸
آیا قبل از اجرای طرح با اهداف آن آشنایی داشتید	۲/۳۰	-۷/۱۳	۱۳۳	۰/۰۰	۰/۶۹	۰/۸۸	۰/۵۰
میزان مشارکت مردم در اجرای طرح هادی چگونه بوده است؟	۳/۴۶	۵/۱۹	۱۳۳	۰/۰۰	۰/۴۶	۰/۲۸	۰/۶۳
به نظر شما طرح هادی اجرا شده تا چه حد متناسب با نیازها و فرهنگ روستاییان بوده است؟	۳/۰۱	۲/۱۶	۱۳۳	۰/۰۰	۰/۵۸	۰/۲۱	-۰/۲۰
ارائه تسهیلات مورد نیاز به روستاییان چگونه بوده است؟	۲/۳۹	۶/۰۴	۱۳۳	۰/۰۰	-۰/۶۰	۰/۸۰	۰/۴۰

جدول(۱۳). ضریب همبستگی بین متغیرها

مؤلفـه ها	ضریب r	سطح معنی داری
وضعیت خدمات زیر بنایی در طرح هـادی و میزان رضایتمندی پس از آن	۰/۳۴	۰/۰۰**
وضعیت فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی ارائه شده پس از اجرای طرح هـادی	۰/۵۲	۰/۰۰**
وضعیت ساختار کالبدی و شیوه ساخت و سازها در روستا پس از اجرای طرح هـادی	۰/۴۱	۰/۰۰**
اثرات اقتصادی اجرای طرحهای هادی در روستا	۰/۴۵	۰/۰۰**
وضعیت معابر پس از اجرای طرح هادی	۰/۱۸	۰/۰**
کیفیت نقشه‌های تدوین شده روستا	۰/۲۱	۰/۰۱۲*

**معنی داری در سطح ۰/۰۱ *معنی داری در سطح ۰/۰۵

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

نقش عوامل موثر بر رضایت دهیاران و اعضای شورا

در رگرسیون از رگرسیون گام به گام استفاده شد. ابتدا باید مشخص شود که داده‌ها برای رگرسیون مناسب هستند یا نه. در جدول ۱۳ همبستگی متغیرها مورد تایید قرار گرفت. در جدول (۱۴) خطی بودن رگرسیون بررسی و تایید شد.

جدول(۱۴). آزمون خطی بودن رگرسیون

مدل	جمع مربعات	میانگین مربعات	F	معنی داری
رگرسیون	۴۵۳/۰۲	۴۵۳/۰۲	۶۳/۲۱	۰/۰۰
باقیمانده	۲۱۱/۰۶	۱۸/۲		
جمع	۶۶۴/۰۸			

ضریب تعیین ۰/۷۸ بوده است که به معنای آن است که متغیرهای مستقل به میزان ۷۸ درصد متغیر وابسته را تبیین می کنند. از بین متغیرهای مزبور تنها ۳ بعد آنقدر وزن تاثیر گذار داشته اند، که وارد تحلیل رگرسیون شوند. همچنین بر اساس میزان بتا خدمات زیر بنایی مهمترین نقش را در طرح هادی از دیدگاه دهیاران و اعضای شورا دارند(جدول۱۵).

جدول (۱۵). رگرسیون بین متغیرها

مقدار ثابت		B	β
مقدار ثابت		--	۰/۸۶.
وضعیت فعالیت های فرهنگی و اجتماعی ارائه شده پس از اجرای طرح هـادی	(b)	۰/۳۵	۰/۲۸
وضعیت خدمات زیر بنایی در طرح هـادی و میزان رضایتمندی پس از آن	(a)	۰/۲۱	۰/۲۴.
اثرات اقتصادی اجرای طرحهای هادی در روستا**(d)**		۰/۲۳.	۰/۲۱

$$y=0.28\chi1+0.24\chi2+0.21\chi3+0.0.86$$

نتیجه گیری و پیشنهادات

این تحقیق با هدف بررسی و ارزیابی طرح های هادی در شهرستان کرمانشاه از دید اعضای شوراهای روستایی و دهیاران انجام شد. اولین و مهم‌ترین نتیجه این تحقیق آن است که مشکل اساسی طرح هادی در این است که در بسیاری موارد طرح هادی به صورت کامل انجام نشده و لذا این امر سبب شده تا امکان تحقق تمامی اهداف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مهیا نشود. این مساله با نتایج تحقیق منصور وثوق(۱۳۶۷) هماهنگ است، زیرا وی نیز معتقد بود که از جمله ناکامی طرح هادی در کاهش مهاجرت‌ها و توسعه نواحی روستایی به خاطر تکمیل نشدن طرح هادی به صورت کامل است. نتایج نشان می‌دهند که از دید این گروه طرح هادی بر خدمات زیربنایی روستایی تاثیر مثبتی گذارده است، اما اثرات فرهنگی این طرح‌ها محدود بوده

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

است. این مساله را می‌توان با نتیجه یافته‌های مطبعی لنگرودی و یاری(۱۳۸۹) هماهنگ دانست. آن‌ها معتقد بودند که یکی از اشکالات طرح هادی یکسان‌نگری الگوهای طرح هادی در تمامی مکان‌ها بدون توجه به تفاوت‌های جغرافیایی و محیطی و فرهنگی است. با توجه به نتایج تحقیق ما نیز می‌توان علت تاثیر کم فرهنگی این طرح‌ها را بی‌توجهی الگوهای بهسازی به بافت فرهنگی هر منطقه دانست. همچنین طرح هادی از نظر کالبدی تاثیرات قابل توجهی بر روستا گذارده است، که این موضوع با یافته‌های مهدوی و همکاران(۱۳۸۳)تطابق داردچراکه یافته‌های آنان نیز بر تاثیرات گسترده طرح هادی بر کالبد روستا تاکید داشته است. اما از نظر اقتصادی نقش چندان مثبتی در روستاها ایفا نکرده است. پاسخگویان معتقد بودند که طرح هادی منجر به بهبود معابر روستایی شده است، اما کیفیت نقشه‌های تدوین شده در طرح‌های هادی را در برخی موارد مناسب نمی‌دانستند. در مجموع رضایت دهیاران و اعضای شورا از طرح هادی پایین بوده است. با این همه یافته ها نشان می‌دهند که مهمترین تاثیر طرح هادی توسعه خدمات زیربنایی بوده است. این تحقیق نشان می‌دهد که بیشترین تاثیر طرح هادی بر ساختار فیزیکی روستا بوده و تاثیرات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی طرح ملموس نبوده است. این موضوع در تحقیقات هانی و ابوخرامه(۲۰۰۲) نیز مشهود است، آنان نیز معتقد بودند که طرح‌های زیربنایی و عمرانی باید در ساختار اقتصادی روستا خود را نشان دهد، چراکه یکی از مشکلات این طرح‌ها در کشورهای در حال توسعه عدم هدف‌گیری اقتصاد روستا بوده است. با وجودی که بهبود شاخص‌های فیزیکی روستا از اولویت بالایی برخوردار است، نباید فراموش کرد که هدف هر طرحی توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روستاها است و صرف بهبود سکونتگاه‌ها برای بهبود معیشت مردم کافی نیست. تقریباً در تمامی مطالعاتی که در پیشینه تحقیق نیز ذکر شد، آن‌ها نیز با نظر ما موافق بودند که طرح هادی در توسعه فیزیکی روستا و خدمات زیربنای نسبتاً موفق بوده است، هر چند که در برخی مناطق این طرح به طور کامل به اجرا در نیامده است. یکی دیگر از مشکلات طرح هادی این است که از نظر دهیاران و اعضای شورای روستا در تدوین و طراحی طرح هادی(به ویژه نقشه‌های روستا) استفاده نکرده‌اند. ریاحی و کرمی نسب(۱۳۹۲) نیز با تاکید بر نقش دهیاری‌ها به عدم توجه به آنان در تدوین طرح هادی اشاره کرده‌اند. همین عامل سبب شده تا طرح هادی توسط متخصصانی انجام شود که حداکثر یکی دو بار به روستا آمده‌اند و لذا طرح مزبور منجر به یکسری مشکلاتی در روستا شده است. با توجه به نتایج عنابستانی(۱۳۹۲) و عظیمی و همکاران(۱۳۹۰) عدم مشارکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری به عنوان مشکلی در عدم موفقیت طرح هادی عنوان شده است. که وی نبود مشارکت روستاییان را یک مشکل مهم در طرح هادی می‌دانست، تحقیق ما نیز به

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

این مساله می‌پردازد که نبود مشارکت و جلب همکاری دهیاران و شوراهای روستایی به عنوان منتخبان روستاییان و کسانی که آگاه به مسائل روستا هستند، سبب شده تا خود طرح هادی منجر به بروز یکسری مشکلات کلان در روستا شود.

بر این اساس پیشنهاد می شود که:

۱. نقشه‌های طرح شده برای روستا اعم از نقشه‌های معابر و خانه‌ها در برخی مواقع با اشکالاتی روبرو است و برای مردم مشکلاتی ایجاد کرده است. پیشنهاد می‌شود که در طرح نقشه طرح‌های هادی از نظر دهیاران و اعضای شورا استفاده شود تا مشکلات کنونی کاهش یابند؛

۲. آگاهی مردم و مشارکت مردم در این طرح‌ها محدود است. مشارکت بیشتر مردم به ویژه در اجرای طرح می‌تواند موفقیت آن را افزایش دهد؛

۳. بحث دفع فاضلاب و پسماندها را مردم جدی دانسته‌اند و معتقد بودند که طرح هادی اقدام کمی در این باره انجام داده است. لذا توجه به مدیریت پسماندها و مکان‌یابی محل دفع زباله و قرار دادن سطح رباله می‌تواند این مشکلات را کاهش دهد.

منــابع و ماخذ

۱. آسایش.حسین(۱۳۸۲). **کارگاه برنامه‌ریزی روستایی**، انتشارات پیام نور.

۲. آمار.تیمور،صمیمی شارمی.رضا(۱۳۸۸). **ارزشیابی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی(مطالعه موردی:بخش خمام شهرستان رشت)**، مسکن و محیط روستا، شماره ۱۲۷، صص۵۵-۴۴.

۳. اکبری ، غضنفر و عبدالهی مجید (۱۳۸۴). **مجموعه قوانین و مقررات ده و دهیاری**، تهران: قلمستان هنر

۴. بلانیان، ندا و حسینی ، سیدابراهیم و عسکری تفرشی، حدیثه و نوری، محمودی (۱۳۸۹). **آسیب شناسی طرحهای روستایی بر بافت کالبدی روستا (مطالعه موردی: خراسان شمالی)**. فصلنامه فرهنگ مردم ،سال نهم،صص۱۰۷-۱۲۱

۵. بنیاد مسکن انقلاب اسلامی (۱۳۶۹).**گزارش و اجرای طرح هادی روستایی**، مدیریت برنامه‌ریزی طرحهای هادی.

۶. بنیاد مسکن انقلاب اسلامی (۱۳۸۹). **دستاوردهای پژوهش و فناوری بنیاد مسکن و شرکت های تابعه**، روابط عمومی بنیاد مسکن، تهران

۷. بهزاد نسب، جانعلی (۱۳۸۶). **درآمدی بر فرهنگ جامع توسعه روستایی** ، تهران: قلمستان هنر

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

۸. پژوهشکده سوانح طبیعی(۱۳۸۸).**ارزشیابی اثرات اجرای طرح هادی روستایی**، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.

۹. حسامیان.فرخ(۱۳۶۳). **شهرنشینی در ایران**، انتشارات آگاه، چاپ اول، تهران

۱۰. حسنوند، احسان و حسنوند، اسماعیل (۱۳۹۰). **تجربه دهیاری‌ها، موانع توفیق و کارکردهای آنها (مطالعه موردی: دهیاری‌های شهرستان سلسله در استان لرستان)**، فصلنامه روستا و توسعه، سال چهارده، شماره ۲، صص۱۶۴-۱۳۹

۱۱. حوزه هنری استان کرمانشاه(۱۳۹۳). **شهرستان کرمانشاه**، www.artkermanshah.ir

۱۲. دفتر تحقیقات و برنامه ریزی (۱۳۸۷). **طرح‌های هادی روستایی**، دفتر معاونت عمران روستایی، تهران، دفتر مرکزی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

۱۳. دفتر تحقیقات و برنامه ریزی (۱۳۸۲). **ارزیابی طرح‌های هادی روستایی**، دفتر معاونت عمران روستایی ، دفتر مرکزی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، تهران.

۱۴. رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۳). **مقدمه ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران**، نشر قومس، چاپ اول، تهران.

۱۵. رضوانی ، محمدرضا(۱۳۸۷). **توسعه گردشگری روستایی**، انتشارات دانشگاه تهران،چاپ اول، تهران.

۱۶. رضوانی، محمدرضا (۱۳۹۰). **برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران**، نشر قومس، چاپ چهارم، تهران

۱۷. رهنما، محمد رحیم.(۱۳۷۲).**سلسله مراتب مرکزیت و توسعه روستایی**، مجله جهاد، شماره ۱۶۷.

۱۸. ریاحی، وحید و کرمی نسب، صدیقه (۱۳۹۲). **ارزیابی عملکرد دهیاری ها در توسعه کالبدی – فضایی سکونتگاههای روستایی (مطالعه موردی: بخش کردیان- شهرستان جهرم)**، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال سوم، شماره ۱۲، صص۷۰-۶۱

۱۹. سرور،رحیم(۱۳۸۴). **جغرافیای کاربردی و آمایش سرزمین**، انتشارات سمت.

۲۰. شهبازی، اسماعیل (۱۳۸۹). **درآمدی بر آسیب شناسی توسعه روستایی**، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، تهران

۲۱. عظیمی. نورالدین، جمشیدیان. مجید.(۱۳۸۴). **بررسی اثرات کالبدی اجرای طرحهای هادی روستایی**، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۲، صص ۳۵-۲۶

۲۲. عظیمی، نورالدین و مولائی هشجین، نصراله و عاشقی، اردشیر (۱۳۹۱). **بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی از دیدگاه روستاییان (مطالعه موردی:شهرستان میاندوآب)**، چشم انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، سال هفتم، شماره ۱۹، صص۳۷-۲۵

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

۲۳. عظیمی، نورالدین و مولائی هشجین، نصراله و علیزاده، علیرضا (۱۳۹۰). **بررسی عوامل جغرافیایی موفقیت اجرای طرح‌های هادی روستایی در شرق استان گیلان**، چشم انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، سال ششم، شماره ۱۶، صص۹۸-۸۴

۲۴. عنابستانی، علی اکبر (۱۳۸۸). **ارزیابی اثرات کالبدی طرح‌های هادی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای غرب خراسان رضوی)**، مجموعه مقالات اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستا، زاهدان، صص ۶-۱

۲۵. عنابستانی، علی اکبر (۱۳۹۲). **تحلیل اثرگذاری عوامل ساختاری- نهادی مؤثر بر مشارکت روستاییان در فرایند اجرای طرح‌های هادی روستایی (مطالعه موردی:روستاهای شهرستان خواف)**، فصلنامه برنامه ریزی منطقه‌ای، سال چهارم، شماره ۱۳، صص۶۰-۴۵

۲۶. ماجدی، حمید(۱۳۹۴). **نظریه تهیه طرح‌های ساختاری راهبردی**، دانشگاه علم و صنعت ایران.تهران

۲۷. مطیعی لنگرودی، سید حسن و یاری، ارسطو (۱۳۸۹). **حفاظت محیط زیست و برنامه ریزی توسعه فیزیکی روستا با تأکید بر ارزیابی طرح‌های هادی روستایی**، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۱، شماره پیاپی ۳۹، شماره ۳، اصفهان، صص۶۰-۴۵

۲۸. مهدوی، مسعود و نجفی کانی، علی اکبر (۱۳۸۳). **دهیاری‌ها، تجربه ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران (نمونه موردی: دهیاری های استان آذربایجان غربی)**، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۳، صص ۳۹-۲۱

۲۹. مهدوی، مسعود و نجفی، علی اکبر (۱۳۸۴).**تجربه مدیریت روستایی در آذربایجان**، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی،شماره ۵۳

۳۰. مظفر، فرهنگ، حسینی،سید باقر. سلیمانی ،محمد.ترکاشوند، عباس،سرمدی، علی اکبر (۱۳۸۷). **ارزیابی اثرات اجرای طرح‌های هادی بر محیط زیست روستاهای ایران**، مجله علوم محیطی، سال ۵، شماره ۳، صص۳۲-۱۱.

۳۱. وارثی، حمیدرضا و صابری، حمید(۱۳۸۸). **ارزیابی طرح‌های هادی روستایی در توسعه کالبدی روستا (مطالعه موردی: روستاهای استان اصفهان)**، مجموعه مقالات اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستا، زاهدان، صص ۵-۱.

CIS.(2003**). *Guidance Document No. 8. Public Participation in Relation to the Water Framework Directive*".** Produced by Working Group 2.9, Public Participation.

Epley,DMenton,M.(2008). ***A method of assembling cross-sectional indicators into a community quality of life***. Social indicators research, 88(2), pp281-296.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]

Hall, Peter. (1992). ***Urban and regional Planning Routledge, London***.

Honey, R. &Abu Kharmeh, S.(2002).***Rural policy in Jordan's 1986-1990 development plan***,Journal of Rural Studies, Volume 5, Issue 1, 1989,pages 75-85

Moseley, M.J. & Owen, S. (2008). ***The future of services in rural England: The drivers of change and a scenario for 2015***, progress in planning Voolume 69, Issue 3, April 2008, Pages 93-130

Stefano, L. (2010). ***Facing the Water Framework Directive Challenges: A Baseline of Stakeholder Participation in the European Union*".** Journal of Environmental Management, Vol. 91, PP. 1332-1340.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.42.5.0]